

Nr 235.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bestridande under budgetåret 1935/1936 av kostnaderna för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet; given Stockholms slott den 26 april 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

P. Albin Hansson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 april 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORESS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför statsministern i egenskap av t. f. chef för socialdepartementet:

Vid behandlingen i årets statsverksproposition av frågan om anslag till åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet (femte huvudtiteln, punkt 38) anförde chefen för socialdepartementet beträffande pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet och dess finansiering bland annat följande.

Till förebyggande och hävande av invaliditet bedreves av pensionsstyrelsen sedan en lång följd av år en betydande sjukvårdande verksamhet, omfattande dels s. k. *individuell verksamhet*, d. v. s. vård, yrkesutbildning m. m. åt personer, vilka kunde väntas genom dylika åtgärder återvinna eller bibehålla arbetsförmågan, dels ock *annan verksamhet*, som avsåge att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan.

Utgifterna för ifrågavarande ändamål bestredes huvudsakligen av sådana överskottsmedel ur pensionsförsäkringsfonden, som överförts till fonden för sjukvårdande uppgifter. Därjämte hade riksdagen sedan åtskilliga år medgivit,

Bihang till riksdagens protokoll 1935. 1 saml. Nr 235.

att visst belopp av anslaget till statens kostnad för pensionstillägg och understöd finge för ändamålet av pensionsstyrelsen användas jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades. Från och med budgetåret 1923/1924 hade detta belopp utgjort 100,000 kronor.

I skrivelse den 29 augusti 1934 hade pensionsstyrelsen beräknat kostnaderna för den sjukvårdande verksamheten under budgetåret 1935/1936 till 2,621,500 kronor samt föreslagit, att den del av kostnaderna, som icke bleve täckt av statsmedel, skulle bestridas av fondmedel.

På sätt Kungl. Maj:t föreslagit har riksdagen sedermera för åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet för budgetåret 1935/1936 anvisat ett anslag av 100,000 kronor.

I skrivelse den 23 april 1935 har *pensionsstyrelsen* anmält, att i fonden för sjukvårdande uppgifter den 30 juni 1935 kunde beräknas återstå allenast 155,000 kronor samt att man, med hänsyn till förskjutningen nedåt i det allmänna ränteläget, icke för närvarande kunde räkna med något överskott i pensionsförsäkringsfonden. Styrelsen har under hänvisning härtill hemställt, att Kungl. Maj:t måtte avlåta proposition till riksdagen i syfte att, utöver för budgetåret 1935/1936 redan anslaget belopp av 100,000 kronor till åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet, ytterligare ett belopp av 2,366,500 kronor måtte ställas till förfogande för samma ändamål.

Innan jag närmare ingår på pensionsstyrelsens framställning, ber jag få erinra om de i 12 § lagen om allmän pensionsförsäkring givna bestämmelserna i fråga om överskott i pensionsförsäkringsfonden.

Enligt 12 § skall med vissa tidsmellanrum genom pensionsstyrelsens försorg verkställas utredning, huruvida pensionsförsäkringsfonden är så stor, att den minst motsvarar kapitalvärdet av alla de utbetalningar, som med dess medel skola bestridas. Framgår av denna utredning, att överskott förefinnes, må så stor del av överskottet, som Konungen bestämmer, användas till bestridande av kostnader för åtgärder, ägnade att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan.

Pensionsstyrelsen uppehåller sig i sin skrivelse inledningsvis vid förhållandet mellan statens och pensionsförsäkringsfondens andel i kostnaderna för styrelsens sjukvårdande verksamhet. Styrelsen anför härom i huvudsak följande.

Pensionsstyrelsen hade vid flera tillfällen framhållit, att pensionsförsäkringsfonden sedan år 1923 i oproportionerligt hög grad fått lämna bidrag till kostnaderna för den sjukvårdande verksamheten och hemställt om avsevärd höjning av statsbidraget till verksamheten. Sådan framställning gjordes senast i skrivelse den 29 augusti 1934. Pensionsstyrelsen anhöll däri, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1935/1936 bevilja ett anslag för ändamålet ifråga av 500,000 kronor. Styrelsen hänvisade i nämnda skrivelse jämväl till av riksdagen tidigare gjorda uttalanden, att en proportionsvis rikstigare fördelning av kostnaderna mellan pensionsförsäkringsfonden och rikstatsanslaget borde övervägas. Ävenledes påpekade styrelsen, att kostnaderna för verksamheten efter hand väsentligt stegrats och att ett bibehållande av statsbidraget vid oförändrat belopp skulle välla en ytterligare förskjutning av proportionen mellan statsbidrag och fondmedel. Styrelsen fäste tillika uppmärksamheten på att de starkt fallande räntorna och de ändrade dödlighetsförhållandena högst väsentligt inverkade i ogynnsam riktning på pensionsförsäkringsfondens ekonomiska ställning.

Kungl. Maj:t hade emellertid icke biträtt förslaget om höjning av statsbidraget. Därvid hade tidigare åberopats huvudsakligen statsfinansiella skäl men under senare år jämväl det ovissa läge, som uppstått genom pågående utredningar rörande såväl pensionsförsäkringen som den allmänna sjukvården i riket.

Den otillfredsställande fördelningen av kostnaderna för den sjukvårdande verksamheten framginge bäst därav, att medan för innevarande budgetår staten bidroge till kostnaderna med 100,000 kronor och fonden med 2,348,500 kronor, statens kostnad för pensionstillägg och understöd komme att belöpa sig till omkring 53,200,000 kronor och fondens utgifter för avgiftspensioner till endast omkring 8,300,000 kronor.

Pensionsstyrelsen övergår härefter till frågan om pensionsförsäkringsfondens ställning. Styrelsen hänvisar till en början till en överslagsberäkning, som styrelsen framlagt i skrivelse den 12 juli 1934 och enligt vilken då funnits överskottsmedel i fonden. Styrelsen yttrade i nämnda skrivelse bland annat följande.

Storleken av fondens överskott vore i väsentlig mån beroende på de förutsättningar, vilka kunde läggas till grund för uppskattning av fondens tillgångar och förpliktelser. Om man utginge ifrån de dödlighetsantaganden m. m., vilka framlagts av 1928 års pensionsförsäkringskommitté i dess år 1930 publicerade »Statistiska undersökningar etc.», och vidare antog räntefoten till 4 %, utgjorde pensionsförsäkringsfondens överskott vid utgången av år 1930 128,000,000 kronor. Antoges räntefoten till 3.5 % respektive 4.5 % och övriga förutsättningar oförändrade, utgjorde överskottet vid samma tidpunkt 76,000,000 respektive 170,000,000 kronor. Härvid hade hänsyn tagits, förutom till inverkningarna av pensionsförsäkringslagens övergångsbestämmelser, endast till pensionsavgifter för åren till och med 1935 och till pensioner enligt nu gällande lag, härrörande från ifrågavarande avgifter.

I skrivelse den 8 juni 1931 hade emellertid styrelsen framhållit, att en allvarlig möjlighet torde föreligga, att de ovannämnda dödlighetsförutsättningarna icke komme att visa sig tillämpliga på hela den tid, beräkningarna avsåge. En överslagsberäkning — varvid antagits, att dödligheten även framdeles årligen skulle nedgå i samma grad, varmed den i genomsnitt avtagit från perioden 1816—1840 till perioden 1921—1925 — hade givit vid handen, att de nyss angivna överskotten borde minskas med cirka 10 % av nuvärdet av fondens förpliktelser. Dessa hade för en räntefot av 3.5, 4 och 4.5 % beräknats till respektive 634, 551 och 481 miljoner kronor. Överskotten borde sålunda för nyssnämnda räntelägen nedsättas till respektive 12, 73 och 122 miljoner kronor.

Mot slutet av år 1934 hade, erinrar pensionsstyrelsen, inträtt en hastig förskjutning nedåt i det allmänna ränteläget. Under december 1934 nedgick sålunda räntan för nya placeringar av fondens medel till omkring 3 % och hade alltsedan dess räntan i huvudsak hållit sig på denna nivå. Styrelsen åberopar i detta sammanhang en av chefen för styrelsens försäkringstekniska byrå J. Östlind den 15 mars 1935 avgiven promemoria, i vilken bland annat anföres följande.

Placeringar på lång sikt kunde numera i allmänhet knappast göras efter en räntefot överstigande 3 %. Den effektiva räntan på statslån torde snarast understiga denna räntesats. Nödig försiktighet krävde följaktligen, att de beräkningar, som nu utfördes, icke gjordes efter en högre räntefot än 3 %.

Med utgångspunkt från de förut angivna överskottsbeloppen av 12, 73 och 122 miljoner kronor, vilka svarade mot en förutsatt ränteavkastning av respek-

tive 3.5, 4 och 4.5 % å fondens medel, kunde man emellertid med enkla överslagsberäkningar konstatera, att pensionsförsäkringsfonden under förutsättning av en ränteavkastning efter 3 % ej längre minst motsvarade kapitalvärdet av de utbetalningar, som med dess medel skulle bestridas, och underskottet kunde med god approximation uppskattas till ej mindre än omkring 60 miljoner kronor.

Med hänsyn till det sålunda förändrade läget kunde man, framhåller pensionsstyrelsen, på sätt framginge av Östlinds promemoria, icke för närvarande räkna med något överskott i fonden, utan torde tvärtom ett ganska avsevärt underskott vara för handen.

Pensionsstyrelsen övergår slutligen till frågorna om medelsbehovet för styrelsens sjukvårdande verksamhet under nästa budgetår och anskaffandet av de ytterligare medel, som erfordras för verksamheten.

I anslagsskrivelsen den 29 augusti 1934 hade pensionsstyrelsen, erinrar styrelsen, beräknat kostnaderna för den sjukvårdande verksamheten under budgetåret 1935/1936 till 2,621,500 kronor. Efter avdrag av för nämnda budgetår redan beviljat statsbidrag, 100,000 kronor, samt med hänsyn tagen därtill, att i fonden för sjukvårdande uppgifter den 30 juni innevarande år kunde beräknas återstå ett belopp av 155,000 kronor, skulle alltså kvarstå att täcka ett belopp av 2,366,500 kronor.

Då, såsom av det föregående framginge, fortsätter styrelsen, detta belopp icke kunde täckas medelst överskottsmedel ur fonden och då uppenbarligen ett avbrott icke kunde göras i den sjukvårdande verksamheten, hade fråga uppstått, på vilket annat sätt medlen skulle kunna anskaffas. Därvid syntes ligga närmast till hands, att framställning gjordes till innevarande års riksdag om anvisande av ytterligare anslag för ändamålet. Därest denna väg icke skulle anses framkomlig, syntes i andra hand kunna ifrågasättas, att beloppet täcktes medelst lån eller förskott ur pensionsförsäkringsfonden att återbetalas genom anslag av nästkommande års riksdag. Även för en sådan lösning av frågan syntes erfordras riksdagens beslut. Därest medel på sist angivna sätt skulle ställas till förfogande ur pensionsförsäkringsfonden, finge förutsättas att staten för sålunda såsom lån eller förskott erhållna medel erlade räntegottgörelse, förslagsvis beräknad efter den räntefot som tillämpades vid ingången av budgetåret 1935/1936 å då nyplacerade fondmedel.

Fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden hava förklarat sig instämma i vad pensionsstyrelsen anfört och hemställt.

*Departements-
chefen.*

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, förslå det av årets riksdag anvisade anslaget och de medel, som beräknas vid ingången av budgetåret 1935/1936 kvarstå i den av överskottsmedel från pensionsförsäkringsfonden bildade fonden för sjukvårdande uppgifter, icke att täcka mer än en ringa del av medelsbehovet för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet under nämnda budgetår. Med hänsyn till nu rådande ränteläge kan man enligt pensionsstyrelsens överslagsberäkningar för närvarande icke heller räkna med att i pensionsförsäkringsfonden förefinnes något överskott att överföra till fonden för

sjukvårdande uppgifter. Fördenskull och då på sätt styrelsen framhållit ett avbrott i omförmälda verksamhet uppenbarligen icke kan göras, synes det ofrånkomligt att vidtaga särskilda åtgärder för tillgodoseende av medelsbehovet under ifrågavarande budgetår. Härvid läser det få anses uteslutet att av innevarande års riksdag äska särskilt anslag utöver det redan anvisade. Den omständigheten, att redan en mindre för framtiden beräknelig uppgång i ränteläget skulle omkasta resultatet av de nu gjorda överslagsberäkningarna rörande pensionsförsäkringsfondens ställning, torde för övrigt tala för att man för närvarande inskränker sig till åtgärder av mera provisorisk art. Det lämpligaste synes mig härvid vara, att det felande beloppet tills vidare förskjutes av pensionsförsäkringsfonden, samt att framdeles tages under omprövning, om och på vilket sätt fonden skall beredas gottgörelse för förskottet.

Jag finner mig alltså böra föreslå, att riksdagens medgivande inhämtas därtill, att ett belopp av högst 2,366,500 kronor under budgetåret 1935/1936 må såsom förskott utgå av pensionsförsäkringsfonden för bestridande av kostnaderna för pensionsstyrelsens verksamhet till förebyggande och hävande av invaliditet.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört och under framhållande av att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen läser kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

medgiva att till bestridande under budgetåret 1935/1936 av kostnaderna för pensionsstyrelsens åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet må såsom förskott ur pensionsförsäkringsfonden tagas i anspråk ett belopp av högst 2,366,500 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Berglund.